

Лабораторне заняття № 16

Тема 9. Система нормативно-правових актів

1. Система нормативно-правових актів: поняття, ознаки, елементи, особливості в Україні.
2. Система законодавства: поняття, структура. Особливості системи законодавства в Україні.
3. Закон: поняття, ознаки, види. Особливості законів в Україні.
4. Підзаконні нормативно-правові акти: поняття, ознаки, види в Україні.
5. Співвідношення та взаємодія системи права, системи джерел права, системи нормативно-правових актів та системи законодавства в Україні.
6. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, форми, способи.

Термінологічне завдання

Засвойте визначення таких понять: система нормативно-правових актів, система законодавства, закон, конституція, підзаконні нормативно-правові акти, юридична сила нормативно-правового акту (джерела права)

1. Ознайомтесь із наведеними нижче назвами нормативно-правовими актів та визначіть, їх належність до горизонтальної та ієрархічної структури системи нормативно-правових актів.

		структура системи нормативно-правових актів					
		горизонтальна структура (за предметом регулювання)					
		Земельна галузь		Сімейна галузь		Трудова галузь	
		вертикальна (ієрархічна) структура	(за юридичною силою)	1. ?			
2.	?		2.	?	2.	?	
3.	?		3.	?	3.	?	
4.	?		4.	?	4.	?	

		5.	?	5.	?	5.	?
		6.	?	6.	?	6.	?
		7.	?	7.	?	7.	?

1. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження форм документів, необхідних для проведення земельних торгів» від 25.09.2012
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 08.10.2008
3. Закон України «Про оренду землі» від 06.10.1998
4. Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України «Про затвердження Правил опіки та піклування» від 26.05.1999
5. Земельний кодекс України від 25.10.2001
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типової форми заяви (клопотання) про вибір місця розташування земельної ділянки» від 18.02.2009
7. Кодекс законів про працю від 10.12.1971
8. Конституція України від 28.06.1996
9. Наказ Ректора Львівського національного університету імені Івана Франка «Про затвердження Правил внутрішнього трудового розпорядку Львівського національного університету імені Івана Франка» від 17.05.2013
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Списку сезонних робіт і сезонних галузей» від 28.03.1997
11. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001
12. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Положення про державну службу зайнятості» від 20.01.2015
13. Сімейний кодекс України від 10.01.2002
14. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995
15. Указ Президента України «Про біосферні заповідники в Україні» від 26.11.1993

16. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію державної сімейної політики» від 17.09.1999
17. Указ Президента України «Про Концепцію дальшого реформування оплати праці в Україні» від 25.12.2000
18. Наказ Головного управління Держземагентства у Львівській області «Про деякі питання надання адміністративних послуг Головним управлінням Держземагентства у Львівській області» від 19.07.2014
19. Ухвала Львівської міської ради «Про затвердження Програми безоплатного харчування дітей із багатодітних сімей у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на 2015-2016 роки» від 27.08.2015

Поясніть (письмово у зошиті), у чому полягає юридична сила нормативно-правового акту? Від чого залежить юридична сила конкретного нормативно-правового акту? Чи залежить юридична сила того чи іншого нормативно-правового акту від предмету його регулювання?

2. Ознайомтесь із нижченаведеними нормативно-правовими приписами та визначіть, у якому значенні (*широкому чи вузькому*) використано у них термін «законодавство»?

ТЕРМІН «ЗАКОНОДАВСТВО»				
широке значення				вузьке значення
ВСІ нормативно-правові акти та міжнародні договори	закони України та міжнародні договори	закони України, міжнародні договори та ДЕЯКІ підзаконні нормативно-правові акти	закони України та ВСІ підзаконні нормативно-правові акти	ЛИШЕ закони України
№?	№?	№?	№?	№?

1. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного **законодавства** України. (ст. 9 Конституції України)
2. Кримінальне процесуальне **законодавство** України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України. (ч. 2 ст. 1 Кримінального процесуального кодексу України)
3. Лісові відносини в Україні регулюються Конституцією України, Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Кодексом, іншими **законодавчими** актами України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. (ч. 1 ст. 3 Лісового кодексу України від 21.01.1994)
4. Основу цивільного **законодавства** України становить Конституція України. Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України. Актами цивільного **законодавства** є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та цього Кодексу. Цивільні відносини можуть регулюватись актами Президента України у випадках, встановлених Конституцією України. Актами цивільного **законодавства** є також постанови Кабінету Міністрів України. Чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного **законодавства** України. (ч. 1-4 ст. 4, ст. 10 Цивільного кодексу України)
5. Термін «**законодавство**», що вживається у частині третій статті 21 Кодексу законів про працю України щодо визначення сфери застосування контракту як особливої форми трудового договору, треба розуміти так, що ним охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України. (п. 1 резолютивної частини рішення Конституційного Суду України у справі про тлумачення терміну «законодавство» від 09.07.1998)

6. Громадський контроль за додержанням **законодавства** та інших нормативно-правових актів з питань цивільного захисту здійснюється громадськими організаціями з питань цивільного захисту відповідно до їх статутів. (ч. 1 ст. 139 Кодексу цивільного захисту від 02.10.2012)

7. **Законодавство** України з питань державної митної справи складається з Конституції України, цього Кодексу, інших законів України, що регулюють питання, зазначені у статті 7 цього Кодексу, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання цього Кодексу та інших законодавчих актів. (ч. 1 ст. 1 Митного кодексу України від 13.03.2012)

8. Порядок розрахунку розміру зазначеної плати, порядок її внесення та звільнення від сплати визначається відповідно до **законодавства** України та зобов'язань України за міжнародними договорами України. (ч. 3 ст. 36 Повітряного кодексу України)

9. Земельне **законодавство** включає цей Кодекс, інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин. (ч. 1 ст. 4 земельного кодексу України)

10. **Законодавство** України про адміністративні правопорушення складається з цього Кодексу та інших законів України. (ч. 1 ст. 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення)

Поясніть (письмово у зошиті), чи сприяє правильному (одноманітному) застосуванню юридичних норм вживання терміно-поняття «законодавство» в українському праві у декількох різних значеннях? Яке б із значень терміно-поняття «законодавство» доцільно було б, на Вашу думку, використовувати як уніфіковане?

3. Ознайомтесь із наведеними приписами підзаконних нормативно-правових актів України та визначіть їх назву і зв'язок із приписами відповідних законів України.

ЗАКОНИ УКРАЇНИ	припис ч. 2 ст. 62 закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014	припис п. 1 ч. 1 ст. 5 закону України «Про громадянство України» від 18.01.2001
	«Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах за денною формою навчання за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, мають право на отримання стипендій у встановленому законодавством порядку».	«Документом, що підтверджує громадянство України, є паспорт громадянина України».
ПІДЗАКОННІ НП АКТИ	назви підзаконних НП актів	назви підзаконних НП актів
	№ ???	№ ???

- «Кандидат на призначення стипендії висувається вищим навчальним закладом за погодженою з органом студентського самоврядування пропозицією вченої (педагогічної) ради з числа студентів, які за результатами літнього семестрового контролю мають відмінні оцінки з кожної навчальної дисципліни та які мають найбільші успіхи у навчанні та науковій роботі». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2503-12>
- «Паспорт громадянина України видається кожному громадянину України центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, після досягнення 16-річного віку». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1122-10>

3. «Соціальні стипендії призначаються студентам і курсантам вищого навчального закладу з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також студентам і курсантам вищого навчального закладу, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишились без батьків». <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249638784>
4. «Для встановлення, оформлення та перевірки належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, виходу з громадянства України особа подає заяву, а також інші документи, передбачені розділом II цього Порядку». <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/215/2001>
5. «Установити такі розміри стипендій: для студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації - 900 гривень; для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації – 1200 гривень». <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/226/96-ep>
6. «Бланк паспорта громадянина України виготовляється у формі пластикової картки типу ID-1, що містить безконтактний електронний носій. Формат картки становить 54 x 85,6 міліметра та може мати допустимі відхилення відповідно до стандарту ДСТУ ISO/IEC 7810:2008» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-п>
7. «Академічні стипендії Президента України призначаються студентам-відмінникам вищих навчальних закладів України та аспірантам, які найбільш відзначилися в навчальній та науковій роботі». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/744-94-п>
8. «Паспорт громадянина України видається територіальними підрозділами Державної міграційної служби України за місцем проживання кожному громадянину України після досягнення 16-річного віку, а надалі в разі необхідності обмінюється, видається замість утраченого, викраденого або зіпсованого. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1089-12>

Поясніть (письмово у зошиті), як взаємодіють приписи підзаконних нормативно-правових актів та законів?

4. Ознайомтесь із нормативно-правовими приписами та визначіть, в який спосіб викладено їх зміст у статтях нормативно-правових актів?

Прямий	Відсилочний	Бланкетний
№ ???	№ ???	№ ???

1. «Кожен має право знайомитися в установленому законодавством порядку із судовими рішеннями у будь-якій розглянутій у відкритому судовому засіданні справі, які набрали законної сили».
2. «Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя».
3. «Фотографія, інші художні твори, на яких зображено фізичну особу, можуть бути публічно показані, відтворені, розповсюджені лише за згодою цієї особи, а в разі її смерті – за згодою осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу».
4. «Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлюються Конституцією України та законом».
5. «Мова адміністративного судочинства визначається статтею 14 Закону України «Про засади державної мовної політики». (ст. 15 Кодексу адміністративного судочинства України).
6. «Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом».
7. «Суд задовольняє заяву за наявності однієї з підстав, передбачених частиною першою статті 237 цього Кодексу».
8. «Судове рішення, яким суд вирішує спір по суті, викладається у формі постанови».
9. «Суб'єкти владних повноважень мають право звернутися до адміністративного суду у випадках, передбачених Конституцією та законами України».
10. «Суд вирішує адміністративні справи, визначені цією статтею, у строк, встановлений частиною одинадцятою статті 172 цього Кодексу».

Поясніть (письмово у зошиті), чим можна пояснити необхідність та доцільність використання відсилочної та бланкетної форми викладу нормативно-правових приписів у статтях нормативно-правових актів? Наскільки, на Вашу думку, є доступним, легким для сприйняття та зручним для застосування нормативно-правовий акт, який містить велику кількість відсилочних та бланкетних нормативно-правових приписів?

Творче завдання:

1. Ознайомтесь із науковою публікацією Гайова О. В. «Закон у сучасному континентальному праві: порівняльно-правові аспекти». – Режим доступу: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/view/501/521> та висловіть свою позицію щодо природи та особливостей різновидів законів у сучасному континентальному праві.

	Гайова О.В. Закон у сучасному континентальному праві: порівняльно-правові аспекти
У сучасних континентальних правових системах закон, як правило, приймається органом законодавчої влади – парламентом.	...
Відмінні ознаки закону стосуються, насамперед,	...
У правотворчій практиці деяких правових систем континентального права використовується і термін «законодавчий акт»	...
Ідентифікаційною ознакою континентального права є наявність конституції – основного закону. В той же час, одні з них створюються у формі єдиного закону, а інші – є сукупністю декількох	...

самостійних законі чи інших нормативних актів.	
Поряд з конституцією у деяких правових системах континентального права діють конституційні закони.	...
Поряд із конституційними законами у деяких правових системах ... діють і органічні закони	...
Закони у континентальному праві відрізняються і за процедурою їх прийняття.	...
На підставі викладеного можна зробити висновок, що закон у континентальному праві і дотепер вважається	...

Рекомендована література:

Основна:

1. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – <http://www.osce.org/uk/ukraine/283756?download=true>
2. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: Навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). – К.: Атіка, 2013.
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник. – Вид. 10-е, доповнене. – Львів: Край, 2008. –
4. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009
5. Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2015.

Допоміжна:

1. Афанасьєв К. Щодо змісту категорії «законодавство України» / К. Афанасьєв // Право України. – 2009. – № 11. – С. 124-131. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/28734>

2. Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика / Є. А. Гетьман. // Теорія і практика правознавства. – 2016. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_19
3. Гетьман Є. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, функції, види / Є. Гетьман // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 2. – С. 92-100. – Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9420/1/Getman.pdf>
4. Задюєнко О. Кодифікація як форма систематизації: деякі принципові особливості / О. Задюєнко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012. – Вип. 91. – С. 69-72. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_91_22
5. Іванченко О. П. Систематизація законодавства: науковий вектор, практичні потреби / О. П. Іванченко // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 3. – С. 53-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_3_14
6. Косович В. Система нормативно-правових актів України: основні напрями вдосконалення / В. Косович // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2011. – Вип. 53. – С. 23–35. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2406/112/>